

Emil BELU. Licențiat al Facultății de Electronică și Telecomunicații (Institutul Politehnic, București). Emigrează în Germania (1990) și se stabilește în orașul Montréal (Canada, 1995). Lucrează în domeniul televiziunii de înaltă definiție și cel al comunicațiilor prin satelit, fiind colaboratorul unor companii de prestigiu din Germania și Canada. A publicat eseuri în: *Dilema* și *Dilema veche*, *România literară*, *Pagini românești* (Montréal, Canada) etc.

Emil Belu, *Vămile albastre*

© 2019 Institutul European, pentru prezenta ediție

INSTITUTUL EUROPEAN

Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13, cod 700469,

O. P. 6, C.P. 1309

euroedit@hotmail.com; www.euroinst.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BELU, EMIL

Vămile albastre / Emil Belu. - Iași: Institutul European,
2019

ISBN 978-606-24-0260-0

821.135.1

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

PRINTED IN ROMANIA

EMIL BELU

VĂMILE ALBASTRE

INSTITUTUL EUROPEAN
2019

„Cerul deasupra-l schimbi, nu sufletul, marea trecând-o.”

Horățiu, *Epistole*, I, 11

Cuprins

<i>Asinus aureus</i> / 11
Merci, Baudelaire! / 14
Chilipirul ca terapie / 18
Pușcăriaș de voie / 22
Vămile albastre / 25
Floarea națională / 26
Pluta meduzei / 29
Grăunte de ecumenism / 32
Strigătul / 35
Colierul și crabul / 38
Maria di Lorenzo / 41
Epifaniile amăgirii / 44
Mircea Eliade / 46
Labirintul lecturii / 48
Un vagabond la porțile sublimului / 55
Cine-i scriitor? / 58
Aristocratul îndoielii / 62
Tenebre și lumini / 68
Politica și specialiștii / 70
Vasalii gravitației / 72
Mocirlă și diamante / 73
Ispite de dreapta / 78
Sclav sau rival? / 84
Paranormalul: imbold creator și terapie miraculoasă / 90
Lecturi în iglu / 93
Ne trage timpul pe roată / 95
Contemplația în suferință / 97

Puerto Vallarta / 99
 Abordări circumspecte / 103
 Secretul veșniciei / 107
 Surpriza din coș / 110
 Evanescența spiritului creator / 112
 Reverii pascale / 115
 Triadă cosmică / 117
 Hecho en Mexico / 120
 Hypatia / 125
 Ierarhii inocente / 129
 Ciocul mic, noi am venit la ei! / 134
 Pow-Wow / 139
 Cafeteria / 146
 Patria ca o umbră / 148
 Subterana / 150
 Eminescu între politică și religie / 153
 Parastas antum / 158
 Terapii culturale / 163
 Coasta zăpezilor / 165
 Literatura de sertar / 168
 Marchiza / 174
 Moartea, o invenție / 179
 Între Vltava și Dunăre / 182
 Despre literatură și scriitori / 184
 Găina lui Gheorghiuță / 190
 Nu ai carte, ai parte / 193
 Critica fără frontiere / 196
 Biblioteca, leac sau otravă? / 201
 Calvarul, gen literar și existențial / 210
 Din canonul frumuseții în cel al uitării / 213
 Lamentările unui deșărat / 215
 Bonne Année, Boss! / 219
 Nabab al nopții / 221

Refuzul canonului / 224
 Ion, patriotul / 228
 Oul lui Basile / 230
 Șeful și mașina de spălat / 233
 Cartea și mârțoaga / 237
 A doua, la dreapta / 241
 Mariajul salvator / 247
 Ecologistul / 252
 Dulceață amară / 256
 Ermiți, solitari, rătăciți / 259

Pădurea / 134
 Abordări / 138
 Secretele / 141
 Școli și mesaje de cămin / 143
 Cămin și mesaje / 147
 A doua, la dragă / 149
 Măgarul salvator / 151
 Ecologia / 153
 Trecutul / 155
 Istoria / 157
 Căminul / 159
 Pow-Wow / 161
 Căminul / 163
 Partea cea de mijloc / 165
 Subteran / 167
 Evoluția / 169
 Paralela / 171
 Timpul / 173
 Coșul / 175
 Literatură de seră / 177
 Măgarul / 179
 Măgarul / 181
 Inceputul / 183
 De la literatură / 185
 Căminul / 187
 Nu ai carte, ai par / 189
 Căminul / 191
 Biblioteca / 193
 Căminul / 195
 Căminul / 197
 Căminul / 199
 Căminul / 201
 Căminul / 203
 Căminul / 205
 Căminul / 207
 Căminul / 209
 Căminul / 211
 Căminul / 213
 Căminul / 215
 Căminul / 217
 Căminul / 219
 Căminul / 221

Asinus aureus

Pe arșiță, pe ploaie, pe vânt, măgarul era mereu la datorie. De o veșnicie părea a învăța acel butuc de lemn care, printr-un angrenaj rudimentar, frământa argila dintr-un bazin circular, încins în ghizduri grele de ciment. Din depărtare, strania arătare sugera, mai de grabă, silueta unei fântâni, rădăcite între plopul de pe malul Dunării, decât o ingenioasă manufactură țărănească.

Într-un sat toropit sub dogoarea amiezii, când lucrătorii istoviți căutau un petec de umbră, măgarul își continua neistovit travaliul. Harnic, ursuz, adesea flămând, pune un strop de sudoare în fiecare țigla sau olană zămislită în acel loc, căruia țărani îi spuneau simplu: „La țiglarie”.

Născut măgar, nu ca „fratele” Lucius, metamorfozat dintr-o eroare – încurcarea de către Fotis a borcanelor ce conțineau alifia magică –, își accepta cu supunere soarta. Nu visa coroana de trandafiri de pe „capul sacerdoțiului zeiței egiptene”, nu accepta gluga trasă pe cap ca să nu amețească în interminabilele rotiri zilnice, nici șanțul circular, „logistică” de care asinul grec a avut parte, învărtind pietrele grele ale unei mori. Din când în când, obosit, se oprea și arunca câte o privire spre islazurile înverzite din lunca Dunării, împărăția lui după lăsarea înserării. În zori se întorcea de bună voie la datorie, un ritual numai de el știut, ritual în care abaterea era exclusă. Nu a avut parte nici măcar de un autor, asemeni lui Apuleius, care să-i descrie tragica existență, iar visul ajungerii într-un „port al Odihnei și un altar al Îndurării” nu l-a avut niciodată.

Măgarul lui Sancho Panza a văzut-o pe Dulcineea din Toboso, ba chiar spera să ajungă pe insula promisă de Don Quijote vestitului scutier, și ce nume de rezonanță ar fi purtat: „Măgarul guvernatorului!” Cel de pe malul Dunării nu a avut șansa lui Rucio, măgarul scutierului. El vedea zilnic aceleași fețe obosite, aceleași femei desculțe cu lutul întins până aproape de genunchi, cu maramele îngălbenite de soarele dogoritor, cu șorțuri de culoare incertă, aceiași țărani în izmene pline de humă și nisip, aceleași pălării de paie năclăite de sudoare. Nimeni nu-i știa vârsta, și la ce i-ar fi folosit? În amețitoarea-i rotire dăduse, cu siguranță, de câteva ori ocol Pământului. Suporta cu stoicism foamea, setea, arșița ucigătoare a amiezii, biciul și loviturile. Părea împăcat cu acest calvar, învârtind fără oprire acel butuc, convins de cosmica lui misiune. Învârtea, poate, „Osia Lumii”.

Până într-o zi când lemnul ce frământa lutul părea o cumpănă de fântână părăsită. Doar vântul toamnei mai şuiera printre stelajele din șoproanele părăsite, unde, altădată, se uscau țiglele și olanele. Focul cuptorului se stinsese demult, iar printre șipcile rare și putrede ale gardului nu se mai zărea țipenie de om. Măgarul trecuse la cele veșnice și totul s-a dus de izbeliște.

Imaginea lui m-a urmărit tot timpul. Îl caut mereu, îl caut peste tot: pe lungile cărări ale transhumanței, asudat, poate, sub greutatea samarului; în reprezentările celor din breasla lui messer Vasari; pe Pajiștile Raiului închipuite de John Steinbeck. Dar, unde nu-l caut!

Mi s-a părut a fi și el în nelipsitul alai ce-L însoțea pe Mântuitor în *Fuga în Egipt*. Se zice că el ar fi văzut îngerul pe care Balaam nu l-a zărit. Asinul, ne spune Cornelius Agrippa, rudă de spirit cu abatele Tritemius, „este discipolul adevărului, emblema forței și curajului”.

Însemnul speciei, „asinitas”, l-a transferat apostolilor, ca un elogiu. Din păcate, îndrăznețul filozof a stârnit mânia clerului, atotputernic în epocă.

Măgarul i-a purtat în spate pe înalții prelați, în obositoare călătorii spre obscure concilii. El a făcut corvezile mănăstirilor și pe spinarea lui tăbăcită și-au tocat sutanele generații de călugări. Disprețul i-a fost răsplata! Același Cornelius Agrippa, bun cunoscător al tagmei călugărești, le-a întors-o cu asprime: „Turmă obraznică de monștri băgați în glugi”.

Apuleius, autorul nemuritorului roman *Asinus aureus* (Măgarul de aur), l-a făcut să participe la serbările zeiței Isis, ajungând să se înfrupte chiar din trandafiri! Binefăcătoare răsplată. Măgarul era în rând cu zeii. E drept, a mai greșit și el, a mai dat de pământ cu câte un viitor sfânt, dar și-a răscumpărat cu demnitate greșeaua, iar episodul Toma din Aquino, nu-i singurul. Shakespeare l-a caricaturizat – meteahnă de dramaturg! –, transformându-l pe Bottom în măgar, înmuindu-i inima Titaniei. În schimb, Fra Angelico l-a imortalizat în uimitoarea-i simplitate, în scenele biblice din chiliile mănăstirii San Marco. L-aș fi preferat pictat în ipostaze de care nu prea a avut parte; bunăoară, pascănd pe sub cedrii seculari ai Florenței. Dar, destinul i-a fost de veșnică slugă.

Poetă sensibilă, Anna de Noailles l-a văzut într-o „robustă voioșie și candoare”, rugându-se „să fie acordată ancestrala nevinovăție dobitoacelor”. O făcuse cu mult înainte Sfântul Germanus, dându-i măgarului un nimb de nemurire: a fost singurul dintre animale care a înviat!

Albert Schweitzer, marele umanist, privea, mut de uimire, portalul cu *Fuga în Egipt* al celebrei catedrale „Sagrada Familia”, minunea arhitecturală a capitalei catalane. Scena era atât de vie, atât de naturală, încât avea senzația că „trecătorii urcaseră pe frescă”. Gaudi,

autorul acestui proiect de o concepție stranie, proiect nefinalizat nici până astăzi, i-a explicat celebrului vizitator: „Iosif și Maria, copilul-Iisus, preoții templelor, erau cu toții luați după ființe vii”. Cu măgarul, însă, a fost mai greu. Nu avea nevoie de un exemplar falnic, robust, plin de forță. Nu. Îi trebuia unul „supus și plin de bunătate”. De unde să-l ia?

A căutat toată Barcelona până l-a găsit. „Arcuit sub greutatea poverii, cu capul în pământ, trăgea o căruță cu nisip, mânat de o femeie amărâtă. El era cel căutat! Dar cum ar putea opri acest harnic animal din istovitoare-i îndeletnicire? Am convins cu greu femeia să vină cu măgarul la mine. Când am început să iau mulajul măgarului, bucată cu bucată, femeia s-a pus pe plâns, gândindu-se că măgarul nu va rezista”, povestește Gaudi. Era în anul 1905.

Mi-a revenit brusc în memorie măgarul țiglăriei din acea margine de sat. Era exemplarul ideal pentru a ilustra scena. Gaudi l-ar fi imortalizat cu siguranță pe portalul Sagradei Familia. Își merita din plin nemurirea.

Din păcate, se născuse prea târziu. Trecuse mai bine de o jumătate de secol de la căutările arhitectului catalan.

Merci, Baudelaire!

Am sosit pe pământ canadian într-un februarie, în plină iarnă, cu dese temperaturi în jurul a minus treizeci de grade Celsius. Ger de crăpau pietrele, după expresia românească binecunoscută. Pe o asemenea vreme, deplasările exterioare sunt limitate – numai pentru urgențe. Fac câteva drumuri strict necesare, în

special pentru tot soiul de interviuri în vederea finalizării tuturor documentelor de rezidență. Fără aceste hârtii – de fapt, dreptunghiuri din plastic, asemănătoare cărților de joc, unde sunt înscrise codificat datele personale –, nu poți face un pas. Și pentru a intra în posesia lor, ești purtat pe drumuri câteva săptămâni. Câteodată, chiar mai mult.

Acum, cu „patalamalele” în ordine, mă gândesc să testez piața locurilor de muncă. Cam grăbită decizie, aveam să constat mai târziu. Zilnic citesc presa, în special rubrica cotidiană a *job*-urilor. În general, oferta nu e prea mare, aproape nimic care să corespundă specialității mele. Fiindcă sunt încă la început, rămân optimist. Întorc filele unui cotidian și ochii îmi cad pe un anunț al unei celebre companii montréaléze, care vestea încheierea unor contracte substanțiale și, în consecință, o iminentă extindere a producției. La asemenea afacere, mi-am zis, imposibil să nu aibă nevoie de noi angajați, poate chiar în meseria mea. După o scurtă chibzuință, trec la atac!

Primul pas, și cel mai important într-un asemenea demers, este redactarea unui *Curriculum vitae* pe măsura aspirațiilor. Fac multe ciorne, citesc câteva broșuri în domeniu, mă sfătuiesc cu noii prieteni pe care i-am cunoscut la biblioteca din cartier, inițiați în asemenea gen de scrieri. După vreo săptămână de trudă, mi se păru a-i fi dat o formă acceptabilă. Acum e acum, unde să-l trimit?

Nicio ofertă, nimic pentru mine! Firma montréaléză, pomenită mai sus, rămăsese o obsesie. Ce-ar fi să-l trimit acolo? Voi încerca, nu am ce pierde.

După câteva zile de așteptare, surpriză! La deschiderea cutiei poștale, dau de un plic cu sigla

companiei, de acum binecunoscută. Îl desfac, cu lungi ezitări, de parcă nu-mi era destinat. Eram sugrumat de emoție. Am dat lovitura, mi-am zis! Ce operativitate, cât respect pentru candidații la un loc de muncă! Dar, cum se întâmplă adesea, decepție: într-un scurt text, câteva fraze de circumstanță în care nu uită să-mi mulțumească de „interesul pe care îl aveți pentru compania noastră”, sunt întrebat, într-o ultimă frază, subliniată: „De unde ați luat informația despre noi angajări? Ba, mai mult, așteptăm răspunsul dumneavoastră”.

Această ultimă frază m-a pus pe gânduri. După câteva clipe, mi-am zis că tăcerea ar fi cel mai bun răspuns. Apoi, am mai chibzuit și mi s-a părut că renunțarea ar fi un gest necivilizat. Ce să le răspund?

Câteva zile am fost răvășit de această întâmplare. Într-un târziu, mi-am adus aminte de o frază citită în celebrul *Journal* al lui Charles Baudelaire. Nu îmi mai aminteam nici editura din România unde apăruse cartea, o traducere parțială a tomului binecunoscut, nici numele traducătorului. Am trecut-o pe hârtie, așa cum am putut să mi-o amintesc pe moment: „Lucrul făcut la timp, chiar prost, valorează mai mult decât visarea”. Mulțumit de găselniță, îmi freca mâinile bucuroș de „isprava” mea culturală. Dar, când am trecut la redactarea răspunsului, altă problemă: cum s-o traduc? O traducere „personală”, în franceza mea rudimentară, cu siguranță va avea destule erori și va face o proastă impresie. Ar trebui să caut fraza în original, așa cum este scrisă în *Journal*. Nu cunoșteam ediția franceză după care s-a făcut traducerea în limba română, așa că am luat la vânturat librăriile și anticariatele. Nu am găsit nimic. O bibliotecară, profesionistă adevărată,

dublată de o profundă cunoscătoare a poeziei franceze, mi-a dat o indicație care m-a dus direct la țintă: încearcă la librăria „Renaud-Bray”, *Bibliothèque de la Pléiade*, Éditions Gallimard. Cum de nu m-am gândit?

A doua zi, „înarmat” cu creion și hârtie, iau drumul librăriei. Aici altă barieră: toate cărțile celebrei colecții sunt închise în dulapuri cu uși de sticlă. Motivul este ușor de bănuț: prețul ridicat al acestor bijuterii tipografice – hârtie de biblie, grafică deosebită, inserții cu aur etc. Apelez la o vânzătoare să deschidă dulapul unde, prin ușa de sticlă, zărisem *Journal*-ul. Amabilă, ba chiar simpatică la început, văzând în mine, cred, un potențial cumpărător al unei cărți așa de scumpe, îmi sugerează și alte titluri de mare succes din aceeași colecție. Două volume de aproximativ o mie două sute de pagini, costau în jurul a trei sute dolari, ba mă momește și cu o reducere de preț, așa ca pentru dumneavoastră. Nu știa, biata de ea, că îmi bătea vântul prin buzunare. Am luat cartea de pe raft și am început să o răsfoiesc. Fraza, nicăieri! Vânzătoarea nu mă slăbea din ochi nicio clipă. Am accelerat căutarea, atât cât am putut. Din cauza emoției, degetele transpirate începuseră să se lipească de pagini. Simțeam broboanele reci de sudoare alergând pe șira spinării. Depart de mine gândul renunțării. Din când în când, simțindu-mă cu musca pe căciulă, îi mai adresam câte o întrebare relativă la obiectul febrilelor mele căutări. Sesizând precaritatea francezei mele, s-a interesat din ce țară vin. România, i-am răspuns, urmărindu-i reacția. Ei bine, dacă până acum mă mai lăsa singur lângă dulap, dând câte o fugă pe la casă, chemată de clienți, din acest moment nu s-a mai dezlipit de dulap. O fi intrat la bănuț, mi-am zis! Naționalitatea, bat-o vina...

După aproape o jumătate de oră de căutări, dau peste pasajul care mă interesa. Scot creionul și hârtia, transcriind în grabă fraza cu pricina, sub privirea mirată a „gardianului” de lângă mine. Îi mulțumesc pentru serviciul făcut, citindu-i pe față nemulțumirea că a dat peste un asemenea client.

Ajuns acasă, adaug citatul din *Journal* la scrisoarea de răspuns pentru amintita companie. Eram, sincer, mulțumit de realizare. Găsisem, exact, ce trebuia!

După câteva zile mi-a venit răspunsul: „A fost o încântare pentru noi citatul din Baudelaire. L-am distribuit spre lectură tuturor colegilor din departamentul *Ressources Humaines*. Rămâneți în banca noastră de date, sperând într-o ocazie favorabilă”.

Cu mulțumiri, semnătură indescifrabilă.

Nu m-au mai căutat. Niciodată!

Merci, Baudelaire!

Chilipirul ca terapie

Rare sunt locurile în care sentimentul echității să fie mai puternic ca într-un magazin de vechituri. Autohтони și deșărați, bogați și săraci, tineri și bătrâni, cotrobăie ore în șir în căutarea chilipirului. E locul unde titlurile nobiliare dispar, sângele albastru trece în ruginiul comun, rangurile sociale nu mai contează, iar diplomele dobândite prin renumite universități particulare nu mai au nicio relevanță. Un spațiu în care ifosele și opulența nu mai sunt agresive.

Dacă la Centre Bell, în zilele de festin hocheistic, cei de la „cucurigu” privesc cu invidie la cei așezați în primele rânduri, lângă mantinelă; dacă la Hotelul Ritz

Carlton, cerberul cu aer de general și țâfne de absolvent Academy West Point își cântărește instantaneu punga și starea socială; dacă în bogatul cartier Westmount – cartier unde locuiesc câțiva dintre foștii prim-miniștri ai Canadei – privești fascinat prin grilajul de fier forjat desfășurarea unui *party*, cu mese aranjate savant la marginea piscinei, cu lumânări și făclii aprinse, cu muzica discretă a unui cvartet de coarde ce ocupă o estrada laterală, aici, în schimb, ești egalul lor.

O lume pestriță cu gusturi eteroclite, cum stă bine gloatei, aflată într-o continuă mișcare. Ochi încercânați de griji cotidiene sau cine știe ce abisuri existențiale, doamne în „ultimul pătrar”, în toalete anacronice și vizibile operații estetice, invalizi în cărucioare, orbi călăuziți de câini dresați, totul dă impresia unui drum al Damascului, o posibilă „mântuire” pe întortocheatele cărări ale unui banal magazin de vechituri.

Să aibă chilipirul virtuți terapeutice?

Tineri în pantaloni rupți și petice puse unde trebuie și unde nu trebuie, în cămăși voit sfâșiate, bocanci scâlțiați în plină vară, amintesc anii de început ai strămoșului Cristofor Columb: „În zdrențe, cu copilul de mână, bătând în poarta mănăstirii Rabida, cerând ajutor”, cum și-l imagina Simon Wiesenthal. Adolescenți, ce par locuitori ai unei cetăți medievale, blindați în armuri, bocanci cu bombeuri din oțel inoxidabil, curele doldora de ținte metalice, brățări și lanțuri, amulete, cercei peste tot: în urechi, în nas, pe limbă, agățați de sprânceană, iar buricul, de departe, pare cel mai chinuit. Cu toții par a spune adio! maselor plastice, întorcându-se în epoca fierului.

Fiecare speră să găsească ceva. Între nenumăratele tablouri agățate pe un perete coșcovit de vreme și de nepăsare, unul mai norocos, poate găsi un Van Gogh, un

lan de floarea-soarelui, galben-auriu, într-un Arles incendiat de soarele amiezii. Altul, mai de-al nostru, se poate bucura de un ibric emailat, roșu-aprins, cu mânerul ușor ciobit, *Made in Romania*, zămislit între dealurile Mediașului.

La mare căutare sunt sculpturile inuite, lucrate *en pierre au savon*, reprezentând, în general, animale și pești. Totemurile cioplite în rezervațiile de pe coasta Pacificului aduc o undă de mister și religiozitate în această insulă, preponderent profană. Peste tot tronează frunza de arțar, simbolul național canadian, conservată în cele mai bizare materiale. La intrare, un imens evantai de frunze uscate, ruginii, ne reamintește avertismentul naturii: „Totu-i trecător!”

O familie zgomotoasă pare încântată de achiziție, un fel de record al *kitsch*-ului: o fotografie mărită, reprezentând un leu cu gura căscată, colți ascuțiți, gata să te sfâșie, luminați fiecare de *led*-uri în diferite culori, clipind amenințător. Îi scoți bateria, l-ai îmblânzit!

Un african – după fizionomie – târâște o rogojină plină de găuri, deșirată pe margini, fără nicio calitate aparentă, nici funcțională, nici estetică. Să fie o relicvă din inventarul corabiei lui Thor Heyerdahl, cea cu care a atins Caraibe? Un dăruit al sintezelor vizuale ar putea reconstitui o istorie vie, de la primele caravele, până la ultima generație de computere. Dar, în acest vacarm, cui îi mai arde de istorii?

Rochii de epocă, pantofi de mătase cu însemnele unor celebre manufacturi dispărute; baldachine cu aer vetust ce par scoase la vânzare de o Casă Regală ajunsă la ananghie; lenjerii brodate ce amintesc de tinerele fete care, venind din Franța pentru a se mărita în Canada, primeau din partea Regelui un *modeste trousseau*; aceste

tuques de laine, necunoscute europenilor –, totul se constituie într-un adevărat răsfaț al privirii.

Senzație de împărăție a inutilului: sfeșnice de alamă cu ceara împietrită de timp pe brațele ce se bălângăne jalnic; lămpi de petrol mâncate de rugină; evantaie destrămate aduse din cine știe ce colț asiatic; o mașină de cusut ieșită de multă vreme din uz, incapabilă de a mai tigheli nici pânza de păianjen, întinsă din belșug între pedală și suveică. Totul se cumpără: aparatură electronică, pianе sparte, gramofone vechi, chiar și un clopot mut. Cineva i-a șterpelit limba.

La rafturile doldora de cărți este afluență mai mare ca la librăria Gallimard de *vis-à-vis*. Incunabule aduse peste ocean de cine știe ce iubitor de slovă scrisă, romane de duzină, vechi horoscoape în misterioase ideograme, literatură ezoterică, albume cu lucrările unor pictori celebri, benzi desenate, o adevărată bibliotecă ce îndeamnă la lectură. Vârstnicii, așezați pe cele câteva scaune de răchită, întorc cu evlavie paginile cărților religioase, în coperte cu cotoare aurii de mare efect sub incidența luminii. Cei tineri, puțini la număr, le frunzăresc la raft, ilustrând parcă un gând cioranian: „Destulă pasiune pentru a ne apropia de El, dar nu destulă naivitate pentru a crede”.

Zumzet de stup supra-aglomerat. Labirint din care nimeni nu vrea să iasă. Creuzet misterios în care s-au topit toate idiomurile lumii.

Doar indianul cu figură inconfundabilă – *mohawk* din rezervația *Kahnawake*, așezată pe malul drept al fluviului Saint-Laurent –, rezemat de un perete pe care este pictată în manieră naivă o hartă a celor două continente americane, ornată din belșug cu săbii și cruci purtate de conchistadori cu mustați feroase, privește